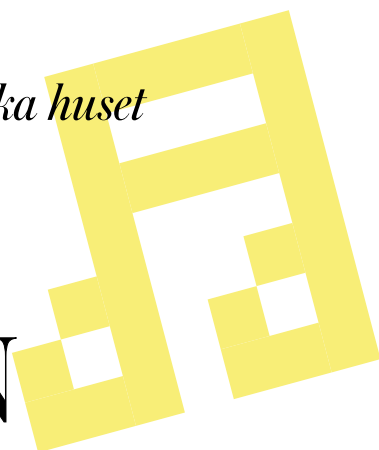

LÄRARHANDLEDNING TILL *Det magiska huset*

UNGA PÅ OPERAN UPPTÄCKER KOSTYMATELJÉN

INTRODUKTION

– *Det magiska huset*

I *Det magiska huset* kan skolor ta del av Kungliga Operans verksamhet och följa med bakom kulisserna på en av Sveriges nationalscener. Här arbetar inte bara operasångare, dansare och musiker utan också en mängd andra yrkesgrupper som tillsammans skapar opera- och dansföreställningarna.

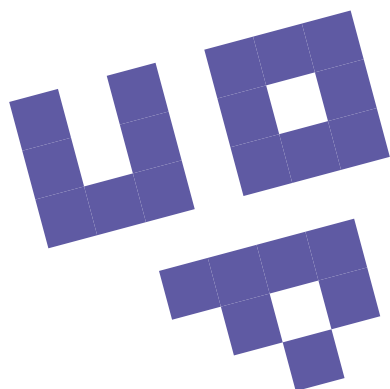
Lärohandledningen är framtagen som inspiration till arbete i klassrummet efter att eleverna har fått se avsnittet *Unga på Operan upptäcker kostymateljén*. Övningarna kan anpassas efter eleverna och göras i helklass, mindre grupper eller individuellt. Handledningen riktar sig i första hand till lärare i årskurserna 1–3.

De två tidigare avsnitten *Unga på Operan upptäcker balett* och *Unga på Operan upptäcker kostymförrådet* med tillhörande handledning finns också tillgängliga på Operan Play.

KURSMÅL INOM SLÖJD, BILD & HISTORIA årskurs 1-3

Detta avsnitt fokuserar på kursmålen:

- ✓ Att skapa och uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer.
- ✓ Utveckla kunskaper i olika hantverk och förmågan att arbeta med olika material och uttrycksformer. Väcka elevernas nyfikenhet att utforska och experimentera med olika material.
- ✓ Att reflektera över kläders betydelse i konst och samhälle, nu och förr.

FACIT TILL QUIZ PÅ SIDAN 11

FACIT: 2, X, 1, X, 2, 2, X, 1, 2, X

FACIT TILL KOSTYMATELJÉN PÅ SIDAN 6

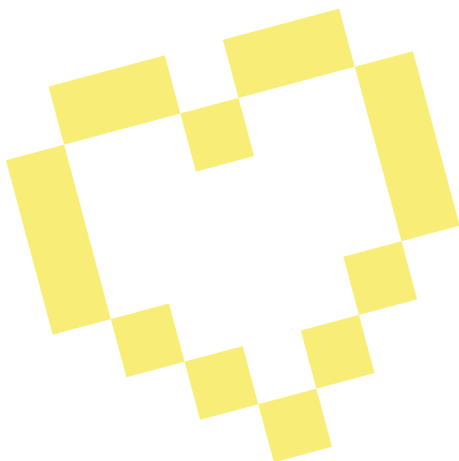
MÅTTBAND, SYMASKIN, KNAPPNÅLAR, SYTRÅD, PALJETTER, SÅKERHETSÅLAR, GALGAR, STRYKJÄRN, VIRKNÅL, HATTAR, KOSTYMSKISSER, MÖNSTERPAPPER, SPEGLAR

KOSTYMATELJÉN

Varje år skapas det över 1000 kostymer till Operans föreställningar. Det mesta tillverkas för hand i kostymateljén. I det här avsnittet av *Det magiska huset* träffar vi Annette Wahlberg som är tillskärare på Kungliga Operan.

DAMSKRÄDDERI & HERRSKRÄDDERI

Kostymateljén är uppdelad i damskrädderi och ett herrskrädderi eftersom de som tillverkar kostymerna ofta är specialiserade på att sy antingen damkläder eller herrkläder. Herrskräddare syr oftare i lite tjockare material som ull, medan damskräddare arbetar oftare med tunnare material som siden och chiffong. Klänningar, korsetter och herrkostymer sys i olika specialtekniker. Även mönstren för dam- och herrkläder skiljer sig åt eftersom formen på kläderna är olika.

ORD I AVSNITTET

KOSTYM

Kostym kallas det som sångare, dansare och skådespelare har på sig när de står på scenen. Kostymen i en föreställning kan vara i en viss stilepok, till exempel stilar som liknar kläder som människor hade på sig på 1700-talet, eller kläder med inspiration från 80-talet. Kostymen kan också vara en fantasi om hur människor kommer vara klädda i framtiden. I de olika kostymerna kan operasångare bli till robotar, dansare kan bli snöflingor eller polkagrisar och en hel kör kan bli till björnar.

KOSTYMDESIGNER

En kostymdesigner skapar kostymer för exempelvis teater, balett, opera eller film. För att visa hur kostymen ska se ut gör kostymdesignern först en kostymskiss.

TILLSKÄRARE

En tillskärare gör mönster efter kostymskisserna, väljer tyg tillsammans med kostymdesignern och klipper till tyget efter mönstret.

SKRÄDDARE

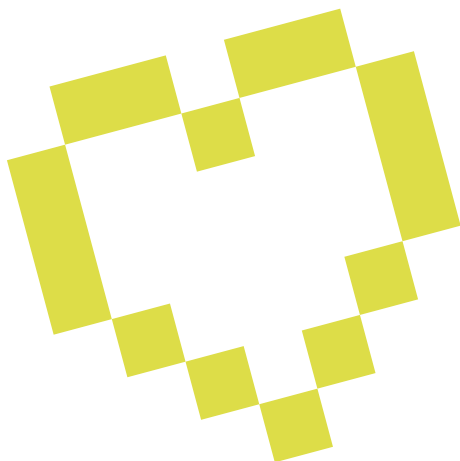
En skräddare nålar ihop tygstyckena som skurits ut efter mönstret och syr sedan ihop klädesplagget.

MODIST

En modist eller hattmakare designar och skapar hattar.

REGISSÖR

Regissören leder arbetet med en föreställning. Under repetitionerna är det regissören som ger instruktioner till artisterna på scenen.

EN KOSTYM BLIR TILL

KOSTYMSKISSEN

Kostymdesignern gör en skiss på hur kostymen ska se ut. Tillsammans med de som arbetar på kostymavdelningen väljs tyget som kostymen ska sys i. Vilken färg ska det vara? Ska det vara ett tungt eller lätt tyg? Ska det kanske vara ett guldtyg eller fuskpäls?

MÖNSTRET

En tillskärare gör ett mönster. Det finns grundmallar för till exempel byxmönster, men varje kostym måttsys till artisten så att den passar perfekt. Alla operasångare och dansare som jobbar på Operan har sina mått nedskrivna i pärmar uppe på kostymavdelningen. När mönstret är klart nålas det fast på tyget och så klipper tillskäraren ut styckena.

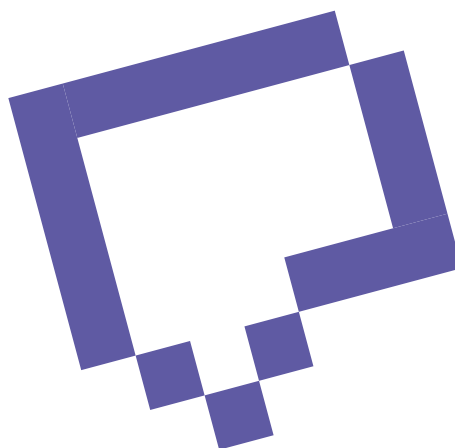
SY IHOP

En skräddare nålar ihop tygstyckena och syr ihop klädesplagget. Kostymer som används på scenen måste tåla mycket. De ska tas av och på många gånger, bli svettiga, dansas i, kanske rulla runt på golvet. Varje kväll efter föreställningen ska de tåla tvätt och rengöring. Därför måste de sys med starka sömmar.

PROVNING

Nu är det dags att prova kostymen. Då kommer sångaren eller dansaren upp till kostymavdelningen och tillsammans med kostymdesignern, tillskärare och skräddare provas plagget. Sitter det och ser ut som det ska? Går det att röra sig ordentligt? Kanske måste något ändras. Nästa steg är att de som arbetar på kostymavdelningen kommer och tittar på en repetition. Då ser de hur kostymen ser ut på scenen, i ljuset. Ibland behöver något ändras i sista minuten. Men sedan är det dags för ...

PREMIÄR!

SKAPA EN KOSTYMSKISS

Kostymdesignern gör en kostymskiss som visar hur kostymen ska se ut. Kostymskisser kan se olika ut, en del ritar en enkel teckning medan andra målar i färger och visar detaljer.

GÖR EGNA KOSTYMSKISSER

- ✓ Läs en berättelse för klassen. Det kan vara en saga, eller en novell. Om det är en bilderbok, undvik att visa bilderna för eleverna så att fantasin får användas till att senare beskriva hur rollfiguren eller personen ser ut.
- ✓ När eleverna hört berättelsen en gång kan ni prata om det ni läst. Vilka personer finns med i berättelsen? Vem eller vilka handlar det mest om? Var och när utspelar sig handlingen? Hur gamla är personerna?
- ✓ Låt eleverna välja en eller ett par personer ur berättelsen som de ritar kostymer till. Låt eleverna fantisera fritt efter vad de hört. Det går bra att tolka berättelsen hur som helst – det finns inga rätt eller fel.
- ✓ Läs gärna berättelsen en gång till.
- ✓ Testa gärna med olika tekniker, till exempel blyertspennor, vattenfärger och krita. Finns det tygprover kan eleverna välja tyg och klippa ut små provbitar att fästa på teckningen.

KOSTYMAVDELNINGEN

I *Det magiska huset* visade Annette sin stora sax som hon klipper med. Hon visade också en rullkniv som kan skära i tyg. Vilka andra saker hör hemma i en kostymateljé? Ringa in!

MÅTTBAND

STETOSKOP

GRÄVSKOPA

SYMASKIN

KNAPPNÅLAR

SYTRÅD

TANDTRÅD

HUNDVALPAR

MÅLBUR

PALJETTER

BENSINPUMP

SÄKERHETSNÅLAR

GALGAR

STRYKJÄRN

HAMSTERMAT

VIRKNÅL

VINTERDÄCK

HATTAR

ÄPPELMOS

BANKFACK

FLYGTORN

KOSTYMSKISSER

STUDSMATTA

SOLARIUM

MÖNSTERPAPPER

HOPPTORN

SPEGLAR

KLÄDER FÖRR & NU

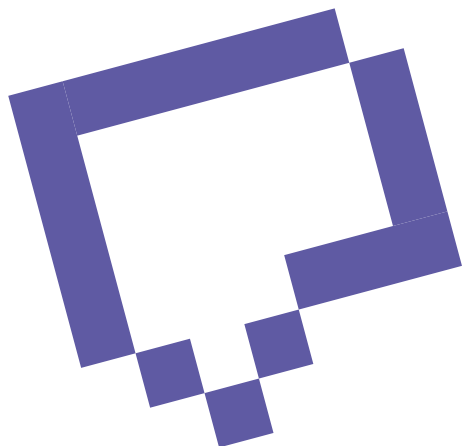
I Operans kostymateljé finns böcker med kläder och kostymer från olika tider i historien. Om en föreställning ska utspela sig till exempel på 1800-talet får de som ska sy kostymerna ta reda på hur klänningar och hattar såg ut då. Hur människor klätt sig har förändrats genom historien. På medeltiden var kläderna annorlunda än nu. Men vi behöver inte gå långt tillbaka i tiden. När våra föräldrar eller mor- och farföräldrar var unga såg modet inte ut som idag. Kläder har också genom tiderna använts för att visa makt, rikedom eller grupptillhörighet.

Fundera på frågorna i smågrupper, par eller helklass.

- ✓ Varför har vi kläder?
- ✓ Vilka kläder tycker ni om/tycker ni inte om?

Ta fram bilder från olika tider och titta på tillsammans med eleverna. Det kan vara fotografier, målningar eller bilder från film och teater.

- ✓ Hur ser kläderna ut?
- ✓ Vad är lika eller olika mot kläder vi har idag?
- ✓ Vilka tror ni människorna på bilderna är? Vad arbetar de med? Hur gamla är de? Vad drömmer de om?

GÖR EN STRUTHATT

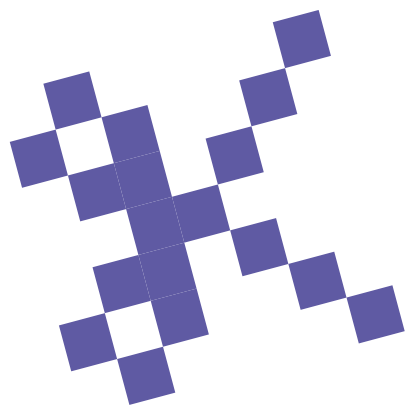
I *Det magiska huset* får Sara prova en hatt på kostymateljén. Här kommer instruktioner för hur ni kan göra egna hattar.

MATERIAL

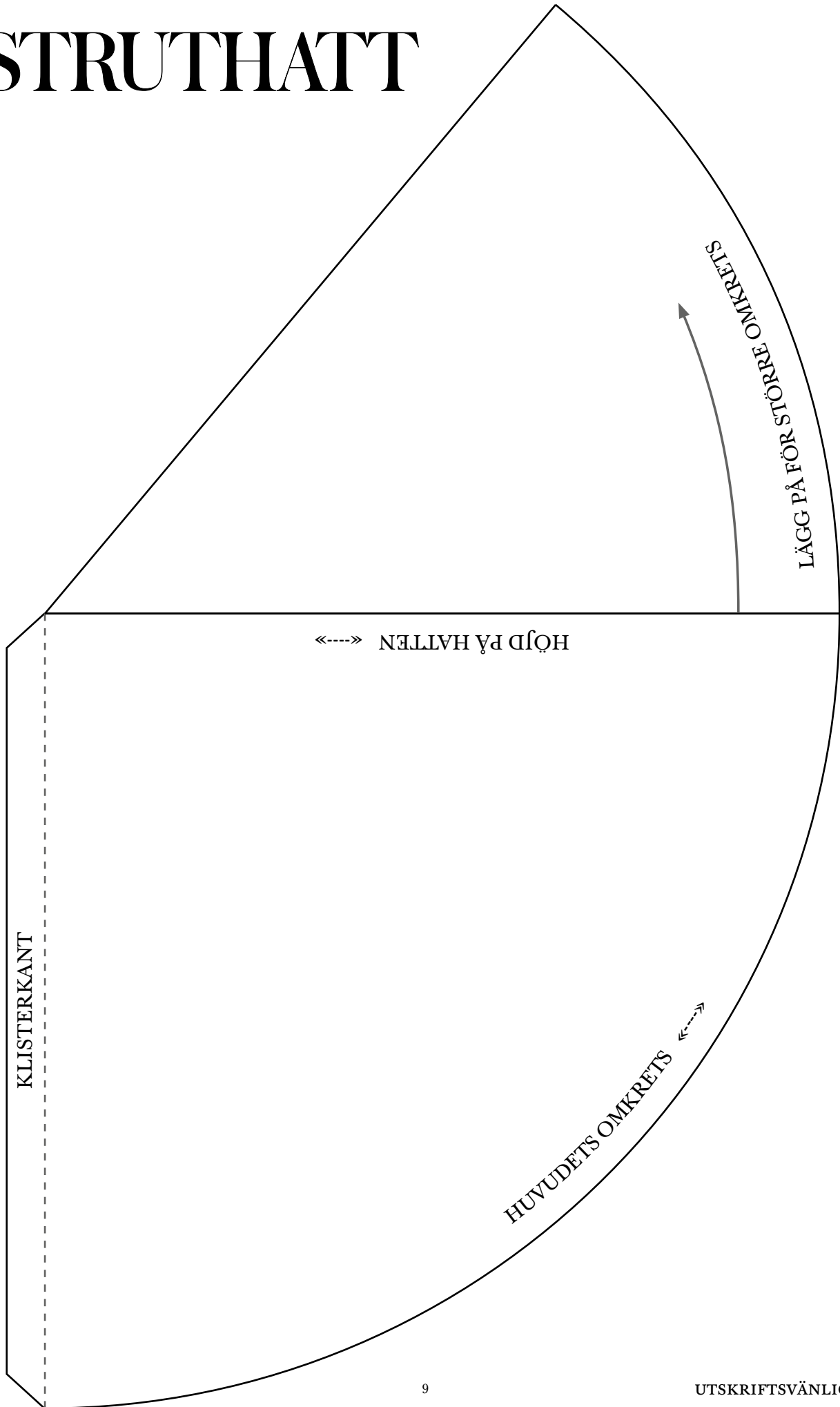
- ✓ Papp, lagom styvt. (Om det är för tunt går det sönder, om det är för tjockt blir det svårt att böja och få hatten att hålla ihop.)
- ✓ Färger, glitter, tunnare papper, paljetter, fransar etc.
- ✓ Lim
- ✓ Håltång (eller hålslagare)
- ✓ Gummiband

GÖR SÅ HÄR

- ✓ Lägg mönstret på papparket.
- ✓ Rita av och klipp ut.
- ✓ Designa hatten. Till exempel: Måla hatten, gör mönster eller bilder. Klistra fast paljetter eller lägg på glitter. Måla former eller figurer på det tunnare pappret, klipp ut och fäst. Gör egna blommor eller fäst färdiga pappersblommor. Fäst fransar eller en tofs. Använd fantasin!
- ✓ Limma ihop hatten till en strut.
- ✓ Gör två små hål med håltången på varsin sida av hatten.
- ✓ Fäst ett tunt gummiband i hålen. Bandet ska sitta under hakan och hålla hatten på plats.

STRUTHATT

ATT KLÄ UT SIG

FÖRBEREDELSE

Samla kläder att prova. Det kan vara utklädningskläder som finns på skolan, eller kläder som eleverna tar med sig hemifrån. Ta gärna med hattar, glasögon, handskar etc. Det ska inte vara privata kläder som någon i klassen använder, utan gamla kläder eller någon annans.

SAMTAL

I *Det magiska huset* klär Sara ut sig i olika kostymer. Brukar ni klä ut er? När gör ni det? Hur tycker ni att det är?

Vi klär oss olika vid olika tillfällen i livet: vid fest eller begravning, i skolan, på idrotten eller i simhallen, på arbetsplatsen. Samtala om detta. Hur klär vi oss och när? Vad betyder kläder? Har ni några favoritkläder?

KOSTYMPROVNING

På teatern är kostymen en del av hela föreställningen. Den visar när och var det utspelar sig, och den visar vem en person är. För artisterna är kostymen en del av rollen.

1. Låt eleverna prova olika kläder, kombinera med hattar, mössor och andra accessoarer. Låt dem gå omkring i kläderna och känna efter. Vem har den här klädseln (t. ex. en strikt kavaj och slips)? Hur rör sig den personen? Hur hälsar den på andra? Hur sätter den sig i bänken? Hur dansar den? Testa gärna att göra oväntade klädkombinationer.
2. Låt eleverna fantisera vidare om rollen som de klätt sig till. Var arbetar personen? Hur gammal är den? Vad tycker den om? Vad tycker den inte om? Låt eleverna skriva om en vanlig dag i personens liv.

QUIZ KOSTYMATELJÉN

	1	X	2
Vad kallas kläder som artister har på sig på scenen?	Rock	Skrädderier	Kostym
Vad gör en kostymdesigner?	Inreder lägenheter	Skapar kostymer till föreställningar och film	Jobbar med att köpa och sälja aktier
Vilka arbetar på kostymateljén	Tillskärare, skräddare och hattmakare	Regissörer och koreografer	Pedagogen Sara
Hur många kostymer skapas på Operan varje år?	50 – 100 stycken	Mer än 1000 stycken	Inga, allting köps in från affärer
Vad är ett mönster?	En gammaldags hatt	När kostymen provas första gången	En mall för att sy kläder
Hur många meter tyg kan det gå åt till klänningar för alla sångare i damkören?	28 meter (lika långt som en basketplan)	50 meter (lika långt som en stor simbassäng)	120 meter (lika långt som en stor fotbollsplan)
Vad är en rullkniv?	En kniv som inte är så vass	En rund kniv som kan skära i tyg	En kniv som både skär och syr ihop samtidigt
Vad händer om kostymen inte passar?	Kostymen ändras så att den passar.	Sångaren eller dansaren får ha på sig en kostym som inte passar.	En helt ny kostym sys upp.
Vad gör en modist?	Skapar mönster	Står på scenen	Skapar hattar
I <i>Det magiska huset</i> provar en dansare sin kostym. Vad är det han förvandlas till?	En råtta	En vampyr	En gammal gubbe

